

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Quis sit superbia, & quomodo ab aliis vitiis distinguatur. Ite[m] de nimia
sui abiectioe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

honorem & gloriam sibi exhibitam refundens. Ex simili consideratione est humilitas in sanctis Angelis, & Beatis. Vnde & coronas suas mittunt ante thronum, dicentes: *Dignus es Domine Deus nosse accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt*; vt Apocal. 4. dicitur. Verum sicut Christi humanitas antecellit omnibus cognitione diuinitatis, & consequenter charitate: ita etiam cognitione sui, & dependentiæ, quæ ipsa cum omnibus donis suis à Deo dependet; ac proinde etiam vera humilitate, quam etiam præ omnibus declarauit, humiliando se vsque ad mortem crucis, & ad omnes illas indignitates, quas Iudæi intulerunt.

58
3. Quia virtutum fundamentum.

Tertium, Quia humilitas est fundamentum virtutum. *Virtutum*, inquit D. Bernardus libro 5. de consideratione, in fine, *bonum quoddam & stabile fundamentum est humilitas*. D. Augustinus libro 1. de Verbis Domini, Serm. 10. *Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis*. Et infra: *Hoc in te fodi fundamentum humilitatis, & peruenies ad fastigium charitatis*. Diuus Basilius Constitut. Monastic. capite 17. dicit *humilitatem esse Σπουδαφιουδασιον virtutum*, quo virtutes tutissimè custodiantur. Est fundamentum virtutum non quidem directè & principaliter; (sic enim sola fides est supernaturalium virtutum fundamentum, iuxta illud Apostoli ad Hebræos 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est.*) sed indirectè & dispositiue. Indirectè quidem, quatenus remouet virtutum impedimentum, quod est superbia. Dispositiue verò, quatenus facit hominem Deo subditum, ac paratum ad eius gratiæ influxum recipiendum, qui est virtutum semen, origo, & conferuatio.

Vtrumque insinuat diuus Iacobus in sua Epistola capite 4. *Deus, inquit, superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Si Deus illis resistit: non ergo dat illis gratiam. Impedit igitur superbia influxum diuinæ gratiæ: & consequenter virtutum studium, quod sine auxilio gratiæ constare nequit. Humilitas verò influxum illum attrahit, excipit, & colligit. Vnde D. Augustinus Serm. 27. de Verbis Domini: *Confluit aqua ad humilitatem vallis, denat de tumoribus collis*. & Serm. 157. de tempore: *Videte magnum miraculum. altus est Deus; erigis te, & fugit à te: humilias te, & descendit ad te. quare hoc? quia excelsus Dominus, & humilia respicit vt attollat: alta, id est superba, de longe cognoscit vt deprimat*. vide eundem de Sancta virginitate, capite 39. Præterea humilitas sicut facit vt homo seipsum vilipendat, ita etiam omnia terrena parui facit æstimari: atqui æstimatio terrenorum maximè impedit studium virtutis: tollit igitur humilitas virtutum impedimentum. Denique sola humilitas euadit omnes diaboli laqueos, quibus totum mundum plenum vidit beatus Antonius, per quos virtutes eliduntur & perimuntur. habet autem hoc, partim quia subiecit hominem Deo, facitque illum niti in omnibus diuino auxilio, partim quia affectum auocat ab omnibus illis, quorum obiectu diabolus tentationes solet excitare.

DUBITATIO VIII.

Quid sit superbia, & quomodo ab alijs vitijs distinguatur. Item de nimia sui abiectioe.

D. Thomas quæst. 162.

HMilitati opponuntur duo extrema vitia; 59
Superbia, per excessum; & nimia sui abiectio, per defectum.

Superbia dicitur à *super* & *eo*: quòd supra suam mensuram eat, iuxta illud Psal. 130. *Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me*.

Definitur à D. Augustino lib. 14. de Ciu. cap. 3. *Definitio*. *Quid est, inquit, superbia, nisi peruersa celsitudinis appetitus?* & à Prospero sententia 292: *Superbia est amor excellentiæ propriæ, nempe inordinatus*.

Peruersam celsitudinem vocat, non quæ in seipsa, sed quæ respectu appetentis peruersa sit; eò quòd ipsi non congruat. Vnde cum dicitur, *peruersa celsitudinis appetitus*, idem valet ac si diceretur, *appetitus peruersè excellendi*. superbus enim appetit excellere, sed peruerso modo, id est, qui sit contra rectam rationem. vnde & ipse appetitus peruersus est. Si enim obiectum est prauum, etiam appetitio eius praua est.

Sed difficultas est quo modo excellentia hîc accipiatur, absolute an relatè; id est, vtrum superbia sit appetitus excellendi absolute, an solum præcellendi alijs. Martinus, vt refert Caietanus, putat, superbum solum appetere præcellere alijs; vnde definit superbiæ *amorem excellentiæ despectiue*, id est, quo ita amat excellere, vt alios præ se contemnat. Sed verius est, superbiæ ad hoc non esse restringendam, vt rectè ostendit Caietanus. Potest enim quis esse superbus, etsi nemini explicitè se præferat. Superbia enim est æquare se maioribus, & non solum illis se præferre; quamuis implicitè in actu superbiæ semper aliqua contineatur prælatio. Effert enim se supra se, ac consequenter supra alios eiusdem sortis: vnde fit, vt quotiescumque se cum æqualibus confert, se illis etiam expressè præferat. sed de implicita illa prælatione hîc non est quæstio. explicita verò non habet locum nisi in quibusdam actibus. Itaque obiectum superbiæ adæquatum, est excellentia in Excellentia genere, vt extendit se ad excellentiam absolutam in genere & relatiuam, ab vtraque tamen per se abstrahens; est obiectum superbiæ. sicut obiectum Metaphysicæ est ens communiter se habens ad absolutum & relatiuum, vt inquit Caietanus.

Dices, Etiam quædam alia vitia spectant excellentiam tamquam obiectum. *Præsumptio*, in functionibus: inclinatur enim ad functiones, quæ proprias vires superant: *ambitio*, in dignitatibus & honoribus, tendens ad dignitates proportionem subiecti excedentes: denique *cenodoxia* in fama & gloria. Virtus quoque *magnanimitatis* in iisdem rebus magnitudinem & excellentiam spectat: inclinatur enim ad excellentes functiones, ad excellentes dignitates & honores, ad excellentem famam & gloriam, vt patet ex dictis supra lib. 3. c. 2. dubit. 3. Quo modo ergo ab his distinguatur superbia; cum hæc quoque excellentiam spectent & pro obiecto habeant?

Respondeo, Superbiæ ab istis vitijs distinguatur, *Respon-*
gui,

qui, quod ipsius obiectum sit in genere excellentia personae: istorum verò excellentia non personae, sed functionis, vel dignitatis, vel fama, applicata nimirum ratione excellentiae & magnitudinis ad certam materiam. Quod vt melius intelligatur,

61 *Tripliciter suppositum comparatur ad virtutem & vitium.* Notandum est, personam posse tripliciter ad virtutes & vitia comparari. Primò, vt subiectum. Secundò, vt obiectum. Tertio, vt mensuram obiecti, siue vt terminum commensurationis illius, quae in obiecto spectatur. Primus modus est communis omnibus virtutibus & vitiis. Persona enim seu suppositum se habet ad omnia tamquam subiectum, cum ipsa nihil sint aliud quam bona vel mala dispositio suppositi ad suum opus. Tertius modus est communis respectu omnium virtutum & vitorum, in quibus medium constituitur in obiecto ex ordine ad proprium suppositum; vt in temperantia, quae inclinatur ad cibum & potum secundum eam mensuram, quae congruit supposito: & in magnanimitate, quae inclinatur ad magnas virtutum functiones; tamen iuxta mensuram propriae personae. praesumptio verò inclinatur ad magnas functiones, sed supra personae mensuram. intemperantia ad cibum & potum, sed supposito non commensum. Secundus modus est proprius superbiae & humilitatis, haec enim respiciunt suum suppositum per modum obiecti: superbia enim intendit illius exaltationem, humilitas depressionem. Vnde in definitione superbiae signate dicitur *Excellentia propriae*, id est, quae primò & per se circa personam consideretur. Confirmatur, quia per superbiam ipsa persona sese inflat & extollit; & si quid in operibus externis magni vel splendidi faciat, huc refert, nimirum vt ipsa magni fiat. Itaque generatim excellentia personae est obiectum superbiae: praesumptionis verò obiectum est excellentia operis: ambitionis excellentia in dignitate: & inanis gloriae in fama opinione.

Nascuntur ex superbia.

Aduerte tamen, haec vitia non ita distingui à superbia, quin ipsius sint fructus qui ex ipsa nascuntur, eamque supponant. Nam ex inordinato appetitu excellentiae personae fit, vt quis aggrediatur opera praesumptuosa, & ad magnas dignitates honoresque supra suam proportionem adspicit. Ideò enim haec appetuntur, vt ipsum suppositum excellens videatur. itaque ex affectu superbiae procedunt, & ad illius finem ordinantur: & sic ad superbiam pertinent, saltem tamquam actus imperati, ex natura rei illi maximè coniuncti. Magnanimitas manifestè à superbia distinguitur; tum quia non appetit principaliter magnitudinem personae, sed operis; tum quia magnitudinem illam non appetit, nisi secundum praescriptum recte rationis, & commensuratum ad proprium subiectum; quorum vtrumque contrario modo se habet in superbia.

62 *Fundamentum superbiae.*

Porro vt natura & functiones superbiae melius intelligantur, Notandum est, quod sicut humilitas supponit considerationem suae imperfectionis, & ex ea oritur: ita superbia considerationem suae perfectionis (sub qua intellige quidquid vilo modo ad excellentiam facit) & ex hac consideratione nascitur. Dum enim quis suam perfectionem considerat, dissimulatis imperfectionibus, & non aduertit se illam à Deo habere, videtur sibi multò excellentior quam reuera sit: sicut

& merces praestantiores videntur emptoribus, quando vitia non considerant. Nam purum bonum multò est excellentius, quam imperfectionibus permixtum. Hinc nascitur amor istius excellentiae apprehensa, quò illa placet homini, & homo propter illam sibi plus quam oportet: ex his verò aestimatio sui, qua plures se facit quam oportet. Atque hic est primus superbiae actus in animo completus. Sicut enim primus actus humilitatis est vilipensio sui: ita primus superbiae est magnipensio sui, qua quis seipsum aestimat supra id quod est: qui actus non consistit in solo iudicio vel apprehensione, sed etiam in affectu, quo erga se tamquam quid magnum afficitur, & talem quodammodo se facit, qualem apprehendit. Vnde superbus dicitur seipsum inflare, tumefacere, exaltare: quia quantum in se est, affectu & apprehensione, vt affectui seruit, maiorem se facit & celsiorem quam re ipsa sit. Dixi, esse *primum actum completum*, quia affectio illa voluntatis, quae praecedit hanc aestimationem, non est actus completus, à quo quis dicitur superbire & se eleuare, sed est inclinatio interna ad actum completum, sicut inclinatio Religionis ad cultum Dei non est actus completus Religionis, sed ipse actus colendi. est igitur hic ordo actuum animi. Primò, Est consideratio perfectionum coniuncta cum defectu considerationis imperfectionum, & dependentiae à Deo. Secundò, Apprehensio maioris excellentiae quam insit. Tertio, Amor illius, seu simplex complacentia. Quarto, Aestimatio sui ex illa apprehensione & amore orta. Amor enim accedens illi apprehensioni, facit excellentiam maiorem videri & plures aestimari.

Primus actus completus superbiae.

Haec igitur aestimatio sui, est Primus actus superbiae completus, & fundamentum ceterorum qui superbiae tribuuntur.

Secundò, Hinc sequitur, vt aestimet se dignum & idoneum rebus magnis, suamque mensuram excedentibus.

Tertio, Vt inordinate appetat dignitates, & alia quae ad excellentiam pertinent, tamquam sibi congruentia.

Quarto, Vt ab aliis quoque velit magni fieri, honorari, & laudari.

Quinto, Si videat id se non obtinere, indignatur, irascitur, dolet.

Sextò, Conferendo se aliis, censet se meliorem, doctiorem, potentiorem, &c. vnde & alios contemnit, & quae ab aliis fiunt parvipendit. Ad suos enim defectus clausos habet oculos, & ad suas perfectiones apertos: contrario verò modo gerit se in ijs quae sunt proximi. Hinc fit vt sua plures aestimet, & praeferat rebus proximorum, & se ipsum personae proximi.

Septimò, Recusat se subicere Superioribus, quasi id ipso sit indignum: persuadens sibi, se illis esse prudentiorem, & melius seipsum gubernaturum.

Octauò, Recusat etiam se Deo subicere, apprehendens illud tamquam sit contra suam dignitatem, &c. volens suo arbitratu viuere, quasi Deo opus non habeat. Hi actus huius vitij, & hoc ferè ordine ab illo procedunt.

Ex dictis colligitur, hoc vitium esse speciale. 63 *Est vitium speciale.* habet enim speciale obiectum per quod à ceteris distinguitur, vt ostensum est; & speciales functiones, quas modò recensuimus, quadam ta-

Generale
tamen cau-
salitate.

Directè.

Indirectè.

men ratione potest dici vitium generale, nimirum potestate cauſandi; quatenus ex ſuperbia quoduis peccatum naſci poteſt. Id autem fieri poteſt dupliciter, vt explicat diuus Thomas art. 2. Primò, Directè, vt ſi quis peccet eo fine vt videatur excellens, & neminem curare, neminem timere. tunc enim directè ex affectu ſuperbiæ illud peccatum imperatur. Secundò, Indirectè, & quaſi per acci- dens, ſcilicet remouendo prohibens, quatenus ſemel per ſuperbiam diuina lege, qua à peccando prohibebatur, abiecta, veluti remoto frano, faciliſ eſt homo in quoduis peccatum ruere, iuxta illud Ieremia 2. *Confregiſti iugum, rupiſti vincula, dixiſti, Non ſeruiam.* priore modo peccatum eſt ex contemptu; hoc verò, ex affectu voluptatis, com- modi, honoris, &c. His adde, quadam ratione poſſe dici generali eſſentia & attributione; quia omne peccatum tacitam quamdam ſuperbiam continet ipſo opere: magna enim eſt præſumptio, audere Deum offendere, & veluti contra ſe la- ceſſere, non timere fulmen maledictionis, non curare præſentem maieſtatem. Simili modo om- ne peccatum eſt quidam Dei contemptus inter- pretatiuus.

64

Alterum vitium humilitati oppoſitum eſt *inor- dinata ſui abiectio*. Humilitas enim etſi inclinet ad ſui abiectiõnem, non tamen quouis modo, ſed prudenter; nimirum, cum ijs circumſtantijs, qui- bus debet. debet enim ita fieri vt non redundet in iniuriam ſtatis, vel officiij quod geris, vel talenti quo præditus eſ; aut in eorum incommodum qui- bus prodeſſe poteſ vel debes. Si ergo aliqua talis circumſtantia deſit, erit vitium humilitati oppo- ſitum per defectum; quatenus nimis parum tuam dignitatem & excellentiam curas: vt ſi ſacerdos ſubiiciat ſe iudicio ſæculari: ſi Superior flexis ge- nibus petat veniam ab inferiore: ſi Episcopopus præ- ponat ſibi ſacerdotem vel diaconum, &c.

Quomodo
opponitur
humilitati.

Dices, Talis abiectio ſui videtur opponi humili- tati per exceſſum: nimirum enim ſe humiliat.

Reſpondeo, Humilitatem dupliciter poſſe con- ſiderari. Primò, Quatenus refrænât appetitum excellentiæ; & hoc modo *ſuperbia* ei opponitur per exceſſum; nimia verò *abiectio* per defectum. Sicut enim *ſuperbia* nimium appetit ea quæ ad excellentiam pertinent; ita nimia ſui abiectio nimis parum. Humilitas verò inter hæc extrema medium rationis tenet. Secundò, Quatenus in- clinat ad ea, quibus ſuam vilitatem proficitur. hoc modo nimia ſui abiectio opponitur humili- tati per exceſſum, *ſuperbia* verò per defectum. quamuis deformitas *ſuperbiæ* magis conſiſtat in nimio excellentiæ appetitu, quàm in humilitatis defectu.

An perti-
nent ad pu-
ſillanimita-
tatem.

Nec obſtat quòd nimia ſui abiectio videatur pertinere ad puſillanimitatem, quæ opponitur non propriè humilitati, ſed magnanimitati: quia ſi fiat ex nimio affectu ad ſe demittendum, opponitur humilitati: ſi verò ex nimia honoris, tamquam rei nimis magnæ, fuga, opponitur magnanimitati, & pertinet ad puſillanimitatem. quale autem hoc ſit peccatum, patet ex dictis libro 3. c. 2. du- bit. 3. æſtimandum enim eſt ex iniuria quæ fit ſta- tui, & incommodo quod ſequitur, &c.

DUBITATIO IX.

De ſpeciebus ſuperbiæ, & quale peccatum ſit ſuperbia.

D. Thom. art. 4. & ſeqq. quæſt. 162.

Diuus Gregorius lib. 23. Moralium c. 7. qua- tuor ſpecies ſuperbiæ conſtituit. *Quatuor*, in- quit, ſunt ſpecies, quibus omnia tumor arrogantium demonſtratur: cum bonum aut à ſemetipſis habere ſe æſtimant; aut ſi ſibi datum de ſuper credunt, pro- ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putant; aut certe cum ia- ctant ſe habere quod non habent; aut deſpectis ceteris, ſingulariter videri appetunt habere quod habent. Ratio harum ſpecierum eſt. *Superbia* conſiſtit in eo quòd homo ſe æſtimate excellentiorem quàm re- uerà ſit: hoc autem fieri poteſt tripliciter. Primò, Si putet ſe eſſe cauſam ſui boni: magni enim re- fert ad excellentiam, ſi ſua induſtria vel meritis bonum illud ſit conſecutus. Secundò, Si putet ſe habere bonum, quod non habet. Tertio, Si putet ſe habere tam excellenti gradu, vt id, quod eſt in ceteris, quaſi nihili reputer reſpectu boni ſui. Et quidem ſi putet ſe cauſam ſui boni; vel cenſet ſe cauſam illius phyſicam, (v. g. ſe induſtria, in- genio & labore ſuo id comparafſe, cum aliunde acceperit) & ſic erit prima ſpecies: vel cauſam meritoriam; & ſic erit ſecunda ſpecies. Si putet ſe habere bonum quod non habet, vel in eo ſitam excellentiam quæ non eſt, & inde ſe extollat, erit tertia ſpecies. Denique ſi putet ſe illud habere tam excellenti gradu, reſpectu aliorum, vt illorum bo- na non videantur ipſi cum ſuo poſſe conferri, erit quarta ſpecies.

Ratio iſta
rum ſpe-
cierum.

Vbi aduertit, non eſſe neceſſarium ad iſtas ſpe- cies, vt quis apud animum ſuum ſerid iudicet ſe bona à ſe habere, aut ſuis meritis abſque Dei gra- tia obtinuifſe: (ſic enim deberet eſſe hæreticus) ſed ſatis eſt vt apprehendar illa tamquam ſua & à ſe dependentia, abſque formali iudicio, & ſimul non conſideret quo modo illa acceperit. tunc enim poterit ſe ita gerere, & in animo ſe extollere, ac ſi ſola ſua induſtria haberet: vt patet in paupere, qui alie- nis opibus aſſatim fruens, non aliter ſe effert, quàm ſi eſſent ſuæ, vel ſua induſtria partæ. quia non meminit, vel certè non aduertit eſſe beneficium alterius; quamuis expreſſè id non neget, nec con- trarium indicet.

An ſerid
debeat iu-
dicare.

Dices, Si indignus affectet Doctõratum vel Episcopatum propter dignitatem, committit pec- catum ſuperbiæ, & tamen in nulla dictarum ſpe- cierum; ſimiliter ſi tanti Doctõratum iam obten- tum faciat, vt malit peccare moriferè quàm illum gradum perdere.

66
Obiectio.

Reſpondeo, Priorem modum pertinere ad ter- tiam ſpeciem. Dum enim adſpirat ad gradum quo eſt indignus, intumeſcit de bono quod non ha- bet: quia effert & gerit ſe tamquam idoneum, eum ſit ineptus. De altero modo reſpondet Caietanus, eum non comprehendere ſpeciebus enumeratis; eò quòd in illo non ſit inordinatio ex parte obiecti, ſed ſolum ex parte appetentis: ſpecies autem iſtæ ſunt aſſignatæ ex parte obiecti. Poſſet tamen re- ferri ad tertiam ſpeciem: quia qui tanti facit gra- dum, tribuit illi excellentiam, quam reuerà non habet. Sicuti cum diues ſeſe effert propter diui-
tias,